

de Bonckert

Openbare basisschool voor ErvaringsGericht Onderwijs

Protocol hoogbegaafdheid

2005- 2009

INHOUD

1. Beleidsvormingsproces

- 1.1 Ontwerp- en realisatiefase
- 1.2 Tijdspad

2. Implementatie

- 2.1 Introductie beleidsplan
- 2.2 Praktische ondersteuning
 - 2.2.1 T.a.v. signalering en diagnostiek
 - 2.2.2 Inventarisatie materialen
 - 2.2.3 Aanschaf nieuwe materialen
 - 2.2.4 Nieuwe wensen
 - 2.2.5 Conditie van de plusgroep
 - 2.2.6 Budgettaire ondersteuning
 - 2.2.7 Vaststelling tot 2009

3. Hoofddocument

3.1 Inleiding

3.2 Pedagogische grondhouding

3.3 Definitie van de doelgroep

3.4 Ruis op de lijn

3.5 Hoogbegaafdheid in groep 1 t/m 3

- 3.5.1 signalering
- 3.5.2 diagnostiek
- 3.5.3 uitzonderingen kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong
- 3.5.4 plan van aanpak

3.6 Hoogbegaafdheid in groep 4 t/m 8

- 3.6.1 Signalering
- 3.6.2 Diagnostiek
- 3.6.3 Uitzonderingen kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong
- 3.6.4 Plan van aanpak

3.7 Evaluatie

- 3.7.1 Evaluatie met ouders
- 3.7.2 Evaluatie met leerlingen
- 3.7.3 Evaluatie op schoolniveau

Bijlagen:

- Bijlage 1: formulier: het verkennend gesprek
- Bijlage 2; formulier: kenmerken ontwikkelingsvoorsprong in groep 1 t/m 3
- Bijlage 3: Kenmerken van onderpresteerders
- Bijlage 4: Profielen van hoogbegaafde leerlingen

1. BELEIDSVORMINGSPROCES

1.1. Ontwerp- en Realisatiefase

- Draagvlak creëren in het team
- Deskundigheidsbevordering team
- Formuleren concept beleidsplan
- Inventarisatie van de materialen die er al op school zijn Verdieping in materialen die op de markt zijn en aanschaf van zichtzendingen
- Aanvullende leerlijn (niveau groep 3) bij ontwikkelingsmaterialen in groep 1 en 2 uitzoeken
- Vaststellen financiële consequenties
- Ontwikkelen uitdagende opdrachten in de hoeken van groep 1/ 2
- Invoering- en evaluatie traject beschrijven
- Vaststellen beleidsplan

1.2 Tijdsfad

Schooljaar '03- '04	Creëren draagvlak binnen het team
Jan. '05 t/m mrt. '05:	teamscholing
April '05:	Afspraken m.b.t. formuleren van beleid door intern begeleider
Mei '05- juni '06	De intern begeleider formuleert een concept beleidsplan De theoretische benadering van de teamscholing wordt op schoolniveau voorlopig uitgangspunt Materialen worden bekeken bij de onderwijs- begeleidingsdienst Giralis in den Bosch door de intern begeleider en een leerkracht van de onderbouw Inventarisatie van materialen die op school aanwezig zijn Zichtzendingen worden besteld, bestudeerd en er wordt mee gewerkt Bestellen materialen voor groep 1 t/m 8
Juni '06 – dec. '06	Het concept beleidsplan wordt bestudeerd door directie en hoogbegaafdheidcoördinator bovenbouw Concept wordt voorgelegd aan team Bepaald wordt of aanstellen hoogbegaafdheidcoördinator gewenst is Afspraken vastleggen over evaluatie en bijstellen van het plan tijdens invoeringsfase Vaststellen financiële consequenties Invoering beleid
Schooljaar '06- '07:	Ontwikkelen van uitdagende hoeken in groep 1/ 2 Halfjaarlijkse evaluatie en bijstellen beleid

HvE/05/'05

2. Implementatie

2.1 Introductie beleidsplan

In eerste instantie zullen de directie, de hoogbegaafdheidscoördinator en de intern begeleider dit beleid bestuderen en al of niet aanpassen. Daarna wordt het in het team geïntroduceerd en besproken, om na eventuele wijzigingen vastgesteld te worden.

2.2 Practische ondersteuning

2.2.1 T.a.v. signalering en diagnostiek

Het SI-DI protocol en de SI-BEL geven voldoende mogelijkheden voor verantwoorde signalering en diagnostiek. Waar elementen gemist werden is gebruik gemaakt van de gids 'Een doorgaande lijn voor hoogbegaafde kinderen' van Drent & van Gerven en van de lijst indeling hoogbegaafdheidsprofielen van Betts & Neihart. De zorgstructuur van onze school bewaakt de processen en de doorgaande lijn.

2.2.2 Inventarisatie materialen

De inventarisatie van materialen die (juni '05) op school aanwezig zijn, en de behoeftepeiling aan nieuwe materialen heeft het volgende opgeleverd:

Groep 1/ 2:

Er is de laatste jaren veel besteed aan de extra zorg m.b.t. de zwakkere en taalarme kinderen. Op het gebied van aanbod voor het (hoog)begaafde kind is geen gerichte aandacht geweest. Er blijkt behoefte aan ontwikkelingsmateriaal dat een uitdaging biedt t.a.v. complex taal- en mathematisch denken en ruimtelijke inzicht. Een bronnenboek is gewenst, dat aansluitend bij de ontwikkelingsmaterialen die al in de groep aanwezig zijn, meer uitdaging biedt op een hoger niveau (groep 3).

Groep 3:

Aanbod (begrijpend) lezen voor kinderen die al kunnen lezen is gewenst als schakel tussen het aanvankelijk leesproces en de methode Taaljournaal en Goed Gelezen van groep 4. Er is te weinig materiaal dat een beroep doet op de spelbehoefte van een kind van groep 3.

Groep 4:

T.a.v. taal en rekenen is slechts een beperkt uitdagend aanbod aanwezig. Uitbreiding is gewenst. Een proefpakket van Kien-rekenen wordt bestudeerd door de groepsleerkracht. Ook heeft men behoefte aan spel materiaal.

Groep 5 t/m 8:

Onvoldoende materiaal aanwezig om de kinderen in de breedte te bedienen. Dezelfde wensen als in groep 4 worden naar voren gebracht.

2.2.3 Aanschaf nieuwe materialen

Het volgende is aangeschaft t.b.v. structureel inzetbare materialen:

Groep 1/ 2 en 3

Slimmerikken	Uitg. Zie Zo Educatief
Tantrix family	Arabesk
Flic- Flac	Spectra
Rushour	Binary Arts
Piramis	Heutink
Nikiktin	Bekius
Kapla	

Groep 3 t/m 8

Humpie Dumpie (oefenboek 1 t/m 6)
Rekenmeesters
Taalmeesters
Plustaak rekenen (groep 3 t/m 8)

Plustaak taal (groep 5 t/m 8)
Plustaak begrijpend lezen (groep 5 t/m 8)
Slimme taal : kranten en tijdschriften
Slimme taal : kinderliteratuur
Spectro 1 en 2
Knexx

2.2.4 Nieuwe wensen

Jaarlijks zal in de bouwvergadering een evaluatie plaatsvinden. Meegenomen zal worden of er nog wensen zijn in beide bouwen.

2.2.5 Vastleggen condities van de plusgroep

2.2.6 Budgettaire ondersteuning

2.2.7 Vaststelling tot 2009

De werkwijze in dit protocol beschreven, evenals de structurele formatieve ondersteuning van de plusgroep ligt vast tot augustus 2009

3. Hoofddocument

3.1 Inleiding

De laatste jaren zijn we steeds meer categorieën kinderen gaan onderscheiden, die extra zorg behoeven. Er is veel aandacht naar uitgegaan en wij zijn dan ook steeds beter in staat gebleken hen de juiste zorg te bieden. We zien dan ook, dat we met die toenemende differentiatie in de onderwijskundige zorg ons aanbod steeds beter weten af te stemmen. (Hoog)begaafde kinderen vormen ook een zorggroep. De laatste jaren is daar minder aandacht voor geweest. De 'weer samen naar school gedachte' maakte, dat de zorg vooral op de zwakkere leerling gericht werd. Dat betekent niet, dat wij op de Bonckert niet signaleerden dat er kinderen waren die bijzondere capaciteiten hadden. Integendeel. Het betekent wél, dat we door onze groeiende kennis meer zijn gaan beseffen dat het niet altijd zo is hoogbegaafde kinderen 'er toch wel komen'. Dat heeft de praktijk ons geleerd. Maar weten dat zij een eigen benadering nodig hebben, is iets anders dan weten hoe die onderwijskundige aanpak dan moet zijn. Er zijn de laatste jaren veel publicaties verschenen over de wijze waarop deze kinderen aandacht behoeven. Tips en handreikingen zijn er voldoende te vinden, maar het blijkt vaak nog afhankelijk van de deskundigheid van de individuele leerkracht hoe er mee om te gaan. Ad hoc maatregelen garanderen geen doorgaande lijn. Ervaringen met andere bijzondere groepen kinderen hebben ons geleerd, dat het zowel het kind als de leerkracht ten goede komt als we binnen de school zoveel mogelijk proberen een doorgaande lijn te bieden: dat we proberen het onderwijs binnen onze opvattingen dusdanig vorm te geven, dat een zekere continuïteit en uniformiteit gegarandeerd is. Door beleid voor de doelgroep te maken, kunnen we dit vastleggen. Dit bewustzijn heeft geleid tot creëren van draagvlak en scholing. In schooljaar '04- '05 heeft het team een cursus van 4 bijeenkomsten gevolgd o.l.v. Sylvia Drent met als doel inzicht te verkrijgen in de behoeften van het (hoog)begaafde kind en daarop weten te anticiperen. Het programma was als volgt:

- wat is hoogbegaafdheid
- signalering/ diagnostiek
- compacting en verrijking
- werken met leerlijnen
- vervroegde doorstroming
- onderpresteren

- omgaan met bijkomende problematiek
- casuïstiek
- digitaal handelingsplan

3.2 Pedagogische grondhouding

Uitgangspunt voor ons pedagogisch handelen is uitgaan van de verschillen tussen kinderen. Elk kind is anders en mag er zijn en zich geaccepteerd voelen. Het welbevinden van ieder kind afzonderlijk staat voorop. Wanneer een kind zich wel bevindt zal het immers in staat zijn zich te ontwikkelen. Daarnaast richten wij ons op betrokkenheid. Duidelijke signalen moeten deze betrokkenheid weergeven. Een kind moet zich competent voelen. Een kind mag zich op de Bonckert

- veilig voelen
- geaccepteerd weten
- uitgedaagd voelen
- kunnen ontwikkelen op eigen niveau
- verantwoordelijk dragen voor eigen ontwikkelingsproces
- zich autonoom weten

Om zicht te krijgen in ieders persoonlijke behoeften, beschikken we over een cognitief en sociaal- emotioneel leerlingvolgsysteem. Over het algemeen zijn we in staat om harmonisch cognitief begaafde kinderen te herkennen, als er sprake is van een goede motivatie, goede sociale omgangsvormen en een stabiel emotioneel functioneren. Begaaftde onderpresterende leerlingen, begaafde kinderen met emotionele en/ of gedragsproblemen en faalangst worden echter niet altijd herkend. Vanuit onze pedagogische grondhouding weten we dat ieder kind stimulering, ondersteuning, advies, hulp, uitdaging en een positieve begeleiding nodig heeft. Door de scholing van Sylvia Drent hebben wij inzicht in het functioneren van een (hoog)begaafd kind gekregen en is de tijd gekomen onze zorg voor dit kind expliciet in beleid vast te leggen. Het (hoog)begaafde kind krijgt dan volwaardige aandacht binnen onze structuur van groeps- en kindbesprekingen. De zorgvraag is erkend en vraagt om pedagogisch- en onderwijskundige acties van de leerkracht. De doorgaande lijn is daarbij gewaarborgd.

3.3 Definitie van de doelgroep

Op de Bonckert volgen wij bij het definiëren van de doelgroep het model van Heller. Het model biedt ons duidelijk houvast in de signalering en herkenning van de kinderen die tot deze doelgroep behoren. Heller onderscheidt naast begaafdheidsfactoren nog andere factoren, die maken dat we pas dan kunnen spreken van begaafd- of hoogbegaafdheid. Die factoren zijn:

Begaafdheidsfactoren:

- intellectuele capaciteiten
- muzikaliteit
- creativiteit
- sociale competentie

Persoonlijkheidsfactoren:

- prestatie-motivatie
- stressgevoeligheid
- werk- en leerstrategieën
- regulatievaardigheden
- zelfvertrouwen/ zelfbeeld

Prestatiegebieden:

- sociale vaardigheden
- kunstzinnige uitingen
- abstract denkvermogen

- spraak/ taalvaardigheid
- sportprestaties
- technisch inzicht

Omgevingsfactoren:

- gezin
- school
- kritische levenservaringen

Van alle kinderen is 15% intelligent of hoogintelligent. Tot de doelgroep behoren de kinderen die naast een bovengemiddelde of hoge intelligentie ook beschikken over voldoende tot sterke persoonlijkheidseigenschappen. Wij nemen de volgende indeling als uitgangspunt voor ons handelen:

- **Intelligent versus begaafd (eerste leerlijn)**

- Intelligent: - IQ > 115
- in voldoende mate beschikt het kind over leer- en persoonlijkheidseigenschappen
 - er zijn problemen in het functioneren

- Begaafd: - IQ > 115
- leer- en persoonlijkheidseigenschappen in voldoende mate harmonieus functioneren

- **Hoogintelligent versus hoogbegaafd (tweede leerlijn)**

- Hoogintelligent: - IQ > 130
- Leer- en persoonlijkheidseigenschappen sterk aanwezig
 - problemen in functioneren

- Hoogbegaafd: - IQ > 130
- leer- en persoonlijkheidseigenschappen sterk aanwezig
 - harmonieus functioneren

Heller spreekt in dit model uit, dat een hoge mate van intelligentie niet automatisch leidt tot hoge begaafdheid. Persoonlijkheidskenmerken spelen daarbij een zeer belangrijke rol. Het een kan niet zonder het ander. Dit leidt in de signalering tot de volgende indeling:

Kinderen die behoren tot de eerste leerlijn:

Kinderen die intelligent zijn, maar problemen laten zien in hun functioneren, behoren niet tot de doelgroep 'begaafdheid'. Dat betekent niet direct, dat zij met goede zorg daar niet toe kunnen gaan behoren.

Kinderen die tot de begaafde groep kinderen behoren, zijn op verbaal- zowel als per formaal gebied intelligent en zijn harmonieus in hun functioneren. Zij beschikken in voldoende mate over leer- en persoonlijkheidseigenschappen om de verwachtingen die aan hen gesteld worden, waar te kunnen maken. Zij behoren ondermeer tot de doelgroep waar dit beleid op geformuleerd wordt. In dit geval betekent dit, dat zij uitdaging behoeven in de vorm van lesmateriaal dat speciaal ontwikkeld is voor de betere leerling (dit kan op één of meerdere leerstofonderdelen zijn; bijvoorbeeld de plustaken uit de methode).

Kinderen die behoren tot de tweede leerlijn:

Kinderen die hoogintelligent zijn, maar problemen laten zien in hun functioneren, behoren niet tot de doelgroep 'hoogbegaafdheid'. Dat betekent niet direct, dat zij met goede zorg daar niet toe kunnen gaan behoren. Kinderen die tot de hoogbegaafde kinderen behoren, zijn op verbaal- zowel als per formaal gebied hoogintelligent en zijn harmonieus in hun functioneren. Zij beschikken over sterke leer- en persoonlijkheidseigenschappen om de gestelde verwachtingen waar te kunnen maken. Zij behoeven lesmateriaal dat ontwikkeld is voor het hoogbegaafde kind. Dit kan in de vorm van verrijksaanbod of extra vakken. Er kan ook specifiek ingezoomd worden op competenties die een eventueel waarmaken van de te verwachten ontwikkeling in de weg staan (faalangst, samenwerken, zelfstandigheid, plannen).

3.4 Ruis op de lijn

Faalangst

Sommige kinderen vertonen al heel jong een perfectionistische instelling. Ze stellen hoge eisen aan zichzelf en mogen geen fouten maken. Ook zijn ze zich bewust van het verwachtingspatroon van hun omgeving. Wanneer het falingsmotief overheerst, schrijven ze al het falen aan zichzelf toe: te weinig aanleg, het niet goed weten of niet goed kunnen. Ze ontleneren geen positieve gevoelens aan succes en wijten falen aan zichzelf. Overgevoeligheid speelt hierbij ook een rol.

Leer- en werkhoudingproblemen

Door een hoge begaafdheid kan een kind niet geleerd hebben om te leren, om door te zetten of om langere tijd geconcentreerd te werken. De leerstof werd altijd gemakkelijk opgenomen, maar wanneer eisen gesteld gaan worden, komt deze problematiek naar voren. Kenmerken van deze kinderen zijn: korte spanningsboog, verveling, vergeetachtigheid, niet kunnen plannen, hekel hebben aan routine, wisselende motivatie, het missen van bepaalde leerinhouden (tafels), slordig handschrift, dromerigheid. Zij kunnen ook lastig gedrag vertonen: brutaal zijn, de rust verstoren of lui zijn. Het onderwijsaanbod aanpassen aan de mogelijkheden van het kind is vaak niet zo moeilijk, maar wel waar het onderpresteerders betreft. Wij weten dat het geen zin heeft om eerst van deze leerling te vragen zijn werkhouding te veranderen of betere prestaties te leveren. Integendeel zelfs. Het huidige onderwijsaanbod is net datgene waarop het kind is afgeknapt. En verbetering door aanpassing van het leerstofaanbod ligt niet in de lijn der verwachtingen. De leerling is a.h.w. in een vicieuze cirkel gevangen. Dan is aan de orde dat de leerling weer gemotiveerd raakt. Dat zijn werkhouding verbetert. Van belang is dan, om wat minder nadruk te leggen op het gedrag van het kind dat hij op dat moment laat zien, maar om te proberen te tonen dat er vertrouwen is in hem en dat het kind gerespecteerd wordt zoals hij is.

Sociale- en emotionele problemen:

Kinderen die begaafd zijn, hebben een afwijkende denkwijze, waar de school niet op is ingericht. Omdat een begaafd kind anders denkt of voelt, komt hij tot minder interactie met andere kinderen. Daardoor kan onbegrip ontstaan, waardoor het begaafde kind zich niet begrepen voelt. Veel emotionele problemen zijn vaak communicatieproblemen. Deze communicatieproblemen kunnen leiden tot een zwak of negatief zelfbeeld, faalangst en onderpresteren. Om dit te voorkomen, moet gezocht worden naar mogelijkheden om de leerstof qua inhoud en aanpak op verschillende manieren aan te bieden.

Persoonlijkheidsstoornis of leerstoornis

De bijkomende problematiek van een stoornis, kan (hoog)begaafde kinderen zeer frustreren. Zij verliezen vaak het geloof in zichzelf en dit kan leiden tot faalangst en depressie. Het inschakelen van een extern deskundige t.b.v.

verheldering van de problematiek kan gewenst zijn. Op onze school zal een twee sporenbeleid gevoerd worden. Er zal aandacht voor het probleem zijn, maar ook aandacht voor de begaafdheid. Dit laatste om te voorkomen, dat we alleen inzoomen op onvermogen, wat zal leiden tot faalangst.

3.5 Hoogbegaafdheid in groep 1 t/ m 3

Signalering is de eerste stap in de leerlingbegeleiding. De verantwoordelijkheid ligt bij de leerkracht. Signalering vindt plaats onder alle leerlingen. Het vindt op twee momenten plaats vinden: Op de eerste plaats bij binnenkomst in groep 1, wanneer men wil weten wat de mogelijkheden zijn van het kind. Een bijkomend voordeel is, dat het werk wordt gespreid. Op de tweede plaats is het natuurlijk ook mogelijk, dat in de latere schoolloopbaan een signaleringsproces plaatsvindt. Tevens gaan we aandacht besteden aan de opsporing van onderpresteerders.

De groepsleerkracht heeft de meest centrale rol in het signaleringsproces. Het betreft immers een screening van alle kinderen. Op onze school gebruiken we de signaleringsformulieren uit het Si-Di protocol. In geval het protocol niet volstaat zijn aanpassingen gedaan. Voor de nieuw ontwikkelde formulieren wordt verwezen naar de bijlagen.

3.5.1 Signalering

Het verkennend gesprek

Om hoogbegaafde kinderen vroegtijdig te signaleren, zullen tijdens het intakegesprek een aantal vragen aan ouders gesteld worden, die specifiek gericht zijn op het opsporen van mogelijke hoogbegaafdheid (**bijlage 1: Het verkennend gesprek**). In een open en spontaan gesprek vragen de leerkrachten naar het niveau van het kind (een vragenlijst helpt daarbij)). Er zal bewust naar voorbeelden gevraagd worden.

Een begaafde peuter/ kleuterleerling valt op door één of meer kenmerken (**bijlage 2: kenmerken van kleuter met ontwikkelingsvoorsprong**:). Met behulp van deze lijst, kunnen de antwoorden uit het oudergesprek op waarde beoordeeld worden.

Dit alles is een eerste verkenning en beslist nog geen vaststelling.

Groepssignalering groep 2 en 3

De volgende stap is de groepssignalering in groep 2 en 3. Eén maal per jaar, in oktober, vult de leerkracht groepsgewijs een 'signaleringslijst ontwikkelingsvoorsprong' in (**Si-Di protocol: formulier A.1.2.: groepsoverzicht ontwikkelingsvoorsprong**). Relevante gegevens daaruit voortvloeiende kunnen ingebracht worden op de groepsbespreking met de ib-er in oktober. Het uitgewerkte overzicht geeft richting aan eventueel vervolg onderzoek. Er dient vooral aandacht te zijn voor het signaleren van onderpresteerders (**bijlage 3: Kenmerken onderpresteerders**)

Signalering op initiatief van ouders

Op initiatief van ouders, kan ook besloten worden tot in gang zetten van een signalerings- en diagnostisch traject. Wij nemen ouders en hun verhaal serieus en inventariseren hun problemen: problemen zich voordoen op cognitief terrein, maar ook t.a.v. welbevinden, betrokkenheid, sociaal-emotionele vaardigheden, perfectionisme of faalangst.

3.5.2 Diagnostiek

Wanneer er signalen zijn van (hoog)begaafdheid wordt dit besproken met de ouders.

Het gesprek wordt gevoerd door de groepsleerkracht, eventueel in aanwezigheid van de ib-er. In een open en spontaan gesprek legt de

leerkracht de bedoeling van het gesprek uit. Het gaat om een indicatie, niet om een vaststelling. De leerkracht vraagt door naar voorbeelden. Dit gesprek wordt gevoerd met behulp van de oudervragenlijst (**SI-DI, formulier A.2.1. en A.2.2. Het oudergesprek van kleuters met een mogelijke ontwikkelingsvoorsprong**). Naderhand worden de gegevens verwerkt in een overzicht (indicatie-overzicht), behorende bij de vragenlijst. Hulp bij de interpretatie is te vinden in de SI-DI op blz. 91

De observatie van de leerling

Indien een kind pas heel kort op school is, wordt zo snel mogelijk een observatie uitgevoerd. Dit ter voorkoming dat het kind zich in een omgeving van o.a. 'koppotertekeningen' terugvalt of aanpast aan zijn omgeving (**Si-Di formulier: A.3.1. leerkracht -observatielijst**). De gegevens van de verschillende ontwikkelingsdomeinen zijn te interpreteren, door deze te vergelijken met de normering die in de SI-DI staat uitgewerkt op blz. 101.

Gegevens uit overige bronnen

De gegevens uit het LVS (taal voor kleuters en ordenen) en van de screening welbevinden, betrokkenheid en competentie worden meegenomen. De menstekening van Goudenough geeft ook richting m.b.t. ontwikkelingsvoorsprong en kan het beeld wellicht completeren (**Si-Di protocol, bijlage 6, blz. 110: De menstekening**). Tenslotte kan men doortoetsen. Cotan genormeerde toetsen als Taal voor kleuters, Ordenen, DMT, Spellingvaardigheid 1, Woordenschat, Rekenen en wiskunde kunnen daarvoor in aanmerking komen.

3.5.3 Uitzonderingen kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong

Er zijn kinderen die over uiteenlopende intellectuele capaciteiten beschikken. Wanneer het verschil tussen de diverse ontwikkelingsgebieden groot is, kan het jonge kind er hinder van ondervinden. Dit leidt tot gevoelens van verwarring en onzekerheid. Ook is het voor deze kinderen moeilijk om een realistisch zelfbeeld te ontwikkelen. We zijn hierop alert. Voorbeelden van disharmonische ontwikkeling:

- verschil in intellectuele- en motorische ontwikkeling (het kind kan met zijn handen niet maken, wat het zich in zijn hoofd heeft voorgesteld)
- begaafde kind met een leerstoornis (bijv. dyslexie: het kan geen versjes onthouden, problemen met benoemen van kleuren, tijdsoriëntatie))
- een goede taalontwikkeling en een gemiddeld visueel voorstellingsvermogen (problemen met constructie, puzzelen, bouwen)
- hoge intelligentie tegenover verminderde sociale vaardigheden (dit is tegelijkertijd een valkuil: kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong hebben een verhoogd risico op miscommunicatie met hun groepsgenoten. Hun interesses en vriendschapsverwachtingen komen niet overeen).

Deze kinderen behoeven beslist erkenning op de terreinen waar hun competentie sterk is, maar tegelijkertijd zullen de belemmerende factoren aandacht moeten krijgen, zodat de zelfkennis vergroot wordt en de angsten voor moeilijke dingen overwonnen wordt.

3.5.4 Plan van aanpak

Alle gegevens die nodig zijn om tot een gedegen plan van aanpak te komen, zijn verzameld. Deze gegevens hebben geholpen om een goed beeld van de

leerling en zijn eventuele problemen te krijgen. Indien gewenst, kunnen ouders een extern deskundige raadplegen.

In het plan van aanpak, wordt vastgelegd, op welke manier de school tegemoet komt aan de zorgbehoefte van het kind. De leerkracht legt dit vast in een handelingsplan. Dit plan wordt na 8 weken geëvalueerd. Heeft de begeleiding het gewenste effect opgeleverd? Daarna kan de evaluatie 2 à 3 maal per jaar plaatsvinden. De evaluatie heeft plaats met de groepsleerkracht en de intern begeleider.

Verrijking

Indien gekozen wordt voor verrijking, dan gelden de volgende aandachtspunten:

- De activiteiten sluiten aan bij de interesse en het ontwikkelingsniveau
- Het aanbod is gedifferentieerd op alle ontwikkelingsdomeinen
- Het aanbod in de verschillende hoeken biedt een uitdaging
- Het ontwikkelingsmateriaal biedt verrijking op een hoger niveau (groep 3)
- Het werken aan deze activiteiten is vast onderdeel van het programma. Het is ingeroosterd en vindt plaats op een vaste tijd en plek
- De rol van leerkracht verandert in die van instructiegever naar procesbegeleider
- De activiteiten worden beoordeeld en zijn in de rapportage naar ouders terug te vinden
- Beoordelingscriteria worden helder gemaakt voor het kind; dit voorkomt communicatieproblemen
- Er wordt gezocht naar samenwerkingsvormen (dit voorkomt een uitzonderingspositie) en voldoende variatie.

Versnelling en vervroegde doorstroming

Wanneer wij overwegen om een kind vroegtijdig door te laten stromen naar een hogere groep, dan nemen wij onderstaande punten mee in onze afweging:

- Cognitieve aspecten: extern intelligentieonderzoek of het doortoetsen op een hoger niveau brengt een grote voorsprong in beeld.
- Didactische voorsprong: De resultaten van de doortoets zijn minimaal op niveau B. Om een goede start in de nieuwe groep te maken, vindt het kind dan didactische aansluiting bij de andere kinderen. Het mag niet zo zijn, dat het kind van een goede leerling ineens gaat behoren tot de zwakkeren.
- De geboortemaand van het kind
- Zelfstandigheid
- Sociaal- emotionele ontwikkeling. Het kind vindt aansluiting bij het oudere kind
- Fysieke gesteldheid. Voorzichtig zijn met een kind, dat vaak moet verzuimen wegens medische klachten
- Het kind dat gaat versnellen kan rekenen op een begeleidingsplan van minimaal 8 weken

3.6 Hoogbegaafdheid in groep 4 t/m 8

3.6.1 Signalering

Het verkennend gesprek

Bij overplaatsing naar onze school, bijvoorbeeld door verhuizing, is het belangrijk om een direct een goed beeld van het kind te krijgen. Middels het onderwijskundig rapport van de vorige school kan deze informatie tot ons komen. Wanneer deze informatie puur zakelijke gegevens (LVS gegevens) gaan we bij de aanmelding van het kind breder naar de ontwikkeling te kijken. Wij hebben er voor gekozen dat, kort na de aanmelding, de groepsleerkracht een verkennend gesprek met de ouders voert. In een open en spontaan gesprek zullen vragen gesteld worden over het niveau van het kind. Er wordt doorgevraagd op voorbeelden (zie lijst kleuters: het verkennend gesprek). Een hoogbegaafde leerling kan opvallen door één of meerdere kenmerken:

- zie lijst bij kleuters (**bijlage 2**)
- hoge scores in LVS
- hoog taalniveau
- sterk geheugen
- snel kunnen denken
- snel problemen kunnen oplossen
- goed gebruik kunnen maken van informatie
- hoofd- en bijzaken kunnen onderscheiden
- creatief oplossingen bedenken
- een vermoeden van onderpresteren
- opvallend gedrag

De gegevens uit het verkennend gesprek worden geïnventariseerd op het betreffende formulier (**Si-Di formulier B.1.1 Het verk. gesprek gr. 4 t/m 8**).

Groepssignalering

De overdrachtgegevens van het vorige schooljaar zijn uitgangspunt geweest voor het handelen van de nieuwe leerkracht in het begin van het schooljaar. Deze hebben wellicht geleid tot een eerste indicatie over de groep. In oktober wordt de groepslijst ontwikkelingsvoorsprong door de leerkracht afgenomen (**Si-D- formulier B.1.2.**). De gegevens die relevant zijn, worden ingebracht op de groepsbespreking met de IB-er in oktober. Het is namelijk mogelijk, dat er één of meerdere kinderen in eerdere jaren onopgemerkt zijn gebleven! De verantwoordelijkheid voor een goede signalering ligt bij de groepsleerkracht. We dienen vooral waakzaam te zijn op het signaleren van onderpresteerders. Kenmerken staan vermeld op de lijst kenmerken onderpresteerders (**bijlage 3**)

Nominatie door ouders

Een vraag van de ouders kan aanleiding zijn om aandacht te besteden aan begaafdheid. Het is van belang dit serieus te nemen en zo aandachtig mogelijk te inventariseren waar problemen zich voordoen: is dat op cognitief terrein, verveling, demotivatie, perfectionisme, faalangst of in de aanleg van sociaal- emotionele vaardigheden. Aan de hand van dit gesprek kan het signalerings- en diagnostisch traject in gang worden gezet met het oudergesprek over hoogbegaafdheid (**Si-Di formulier B.2**)

In de signaleringsfase is op drie momenten informatie verkregen over kinderen met een eventuele (hoog)begaafdheid. Middels groepssignalering, middels verkennende gesprekken bij tussentijds instromende leerlingen en door nominatie van ouders. De signalering is hiermee afgesloten.

3.6.2 Diagnostiek

Wanneer de signalering een vermoeden van (hoog)begaafdheid heeft opgeleverd, wordt dit met de ouders besproken.

De ouders worden uitgenodigd voor een oudergesprek. Dit gesprek wordt gevoerd door de groepsleerkracht met behulp van een vragenlijst (*Het oudergesprek voor kinderen waarbij inschatting is van (hoog)begaafdheid (Si-Di formulier B.2)*).

De ouders worden op de hoogte gesteld van de verdere procedure.

De observatie van de leerling

Op grond van voorgaande stappen (signalering) en op grond van het gevoerde gesprek met ouders, kan samen met de IB-er tot het wel of niet invullen van de **Si-BeL observatielijst (uit: Si-BeL)** besloten worden. Daarbij geldt de volgende procedure:

- observatielijst invullen (leerkracht)
- grafiek maken (leerkracht of IB-er)
- Verslag maken (IB-er)

De observatielijst geeft informatie over leervermogen- en prestaties, motivatie, werkhouding en zelfstandigheid, sociale competentie, zelfbeeld en houding tegenover school. Het identificatieverslag bestaat uit drie delen:

- toelichting op het leerlingprofiel uit de grafiek
- trekken van conclusies
- advies t.a.v. begeleiding en maken van handelingsplan

Het verzamelen van gegevens

Indien er twijfel is over de mate van voorsprong in de ontwikkeling of wanneer door ouders en leerkracht verschillend wordt gedacht, kan besloten worden om meer te weten te komen over het kind. Er kan een leerlingvragenlijst (**SI-DI formulier B.3.2.**) afgenomen worden, om een beeld te krijgen hoe het kind over zichzelf denkt. De toetsgegevens uit het LVS (Cotan genormeerd) kunnen objectieve gegevens inbrengen. Er wordt doorgetoetst tot niveau A niet meer wordt bereikt.

Er kan eventueel een extern deskundige ingeschakeld worden. Dit kan, wanneer er in onvoldoende mate een goed beeld van de leerling is gekregen of wanneer er een groot verschil van inzicht blijft bestaan tussen ouders en school. Ook kunnen ouders zelf besluiten tot nader onderzoek door een orthopedagoog of psycholoog. Zij betalen dan zelf voor de kosten.

3.6.3 Uitzonderingen kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong

Er zijn kinderen die over uiteenlopende intellectuele capaciteiten beschikken. Wanneer het verschil tussen de diverse ontwikkelingsgebieden groot is, kan het jonge kind er hinder van ondervinden. Dit leidt tot gevoelens van verwarring en onzekerheid. Ook is het voor deze kinderen moeilijk om een realistisch zelfbeeld te ontwikkelen. We zijn hierop alert. Voorbeelden van disharmonische ontwikkeling:

- verschil in intellectuele- en motorische ontwikkeling (het kind kan met zijn handen niet maken, wat het zich in zijn hoofd heeft voorgesteld)
- begaafde kind met een leerstoornis (bijv. dyslexie: het kan geen versjes onthouden, problemen met benoemen van kleuren, tijdsoriëntatie))
- een goede taalontwikkeling en een gemiddeld visueel voorstellingsvermogen (problemen met constructie, puzzelen, bouwen)
- hoge intelligentie tegenover verminderde sociale vaardigheden (dit is tegelijkertijd een valkuil: kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong hebben een verhoogd risico op miscommunicatie met hun groepsgenoten. Hun interesses en vriendschapsverwachtingen komen niet overeen).

Deze kinderen behoeven beslist erkenning op de terreinen waar hun competentie sterk is, maar tegelijkertijd zullen de belemmerende factoren aandacht moeten krijgen, zodat de zelfkennis vergroot wordt en de angsten voor moeilijke dingen overwonnen wordt.

3.6.4 Plan van Aanpak

Met het schrijven van een plan van aanpak, volgen we dezelfde procedure die we in andere gevallen van zorg ook volgen. De ouders worden betrokken bij het opstellen van het plan en worden blijvend geïnformeerd over de resultaten. Een eerste evaluatie heeft na 8 weken plaats. Geëvalueerd wordt, of de begeleiding het gewenste effect heeft gehad. Daarna kan de evaluatie 2 à 3 maal per jaar gebeuren. De evaluatie met de ouders gebeurt door de groepsleerkracht en de IB-er. Behalve didactische maatregelen, worden doelstellingen t.a.v. probleemdiagnose geformuleerd. Door Betts, G.T. & Neihart, M. is een indeling gemaakt van profielen van (hoog)begaafde leerlingen (**bijlage 4**). Deze indeling is gebaseerd op jarenlange praktijkervaringen in de begeleiding van (hoog)begaafde kinderen in het onderwijs. In hun omschrijving geven zij niet alleen aan welk gedrag kenmerkend is voor de betreffende categorie, maar ook welke begeleiding van school uit gegeven zou moeten worden. Deze zes leerlingprofielen kunnen leidraad zijn, wanneer doelstellingen t.a.v. de leerling en zijn gedrag geformuleerd moeten worden. Enkele voorbeelden zijn: leren samenwerken op eigen niveau, leren omgaan met faalervaringen, communiceren op eigen niveau, versterken sociale vaardigheden, aanvaardbare risico's durven nemen, versterken van zelfcontrole, opkomen voor jezelf, verminderen stemmingswisselingen, uitdagingen durven aangaan, verantwoordelijkheid nemen, overwinnen van inprentingstaken, vergroten zelfstandigheid e.d.

Verrijken

Indien gekozen wordt voor verrijken, gelden de volgende uitgangspunten:

- Kinderen van beide leerlijnen maken de eindtoets van het blok uit de methode. De leerkracht bepaalt samen met het kind, welke oefenstof nog aangeboden en verwerkt dient te worden en op welke manier (al of niet volgen van groepsinstructies; zelfstandig verwerken of middels vraaggestuurd onderwijs).
- Verrijkende activiteiten worden aangeboden. Het verrijkingsmateriaal voor de eerste leerlijn bestaat uit leermateriaal dat ontwikkeld is voor de betere leerling en structureel inzetbaar is. Voor de tweede leerlijn geldt ook nog, dat er extra verrijkingsprojecten mogelijk zijn.
- Het aanbod wordt samen met het kind vastgesteld. Dit aanbod sluit aan bij de interesse van het kind en kan aansluiten bij de stof in de groep, maar vraagt toepassing op een hoger niveau.
- Deze activiteiten zijn van een probleemgericht karakter, en beschikken over een hoge complexiteit, doen beroep op creativiteit en overstijgen het didactisch niveau van de leerling.
- De leerling kan zelfstandig aan het materiaal werken. Het vraagt weinig voorbereiding van de leerkracht en biedt richtlijnen voor beoordeling.
- Het aanbod is vast onderdeel van het programma. Het is ingeroosterd en staat op het individuele contractformulier.
- De rol van leerkracht verandert in die van instructiegever naar procesbegeleider.
- De activiteiten worden beoordeeld en zijn in de rapportage naar ouders terug te vinden.

- Beoordelingscriteria worden helder gemaakt voor het kind; dit voorkomt communicatieproblemen.
- Er wordt gezocht naar groepsgerichte activiteiten (dit voorkomt een uitzonderingspositie) en voldoende variatie.
- Er wordt geen herhalingsstof, remediërende stof of opdrachten gericht op reproductie van kennis aangeboden.

Versnelling en vervroegde doorstroming

Versnellen in de leerstof wordt alleen overwogen, wanneer de bedoeling is om een groep over te slaan. De volgende afwegingen zijn dan gemaakt:

- cognitieve capaciteiten (meer dan gemiddeld)
- didactische voorsprong (door doortoetsen vastgesteld; het kind scoort op minimaal gemiddeld niveau op de verschillende vakgebieden van het hogere leerjaar). Zonder een goede didactische aansluiting kan de leerling problemen krijgen met zijn positie in de nieuwe groep (hij wordt in één keer van de beste leerling één van de zwakkere leerlingen van de groep)
- De geboortemaand van de leerling kan van belang zijn
- De sociaal- emotionele ontwikkeling: een kind moet aansluiting kunnen vinden bij kinderen die een jaar ouder zijn. Het kind moet qua zelfstandigheid zich met zijn groepsgenoten kunnen meten
- De fysieke gesteldheid: bij kinderen die wegens medische klachten vaak moeten verzuimen, moet men voorzichtig zijn.
- Bij versnelling wordt een individueel begeleidingsplan geformuleerd van minimaal 8 weken.

Verrijking kan ook groeps- en vakgebiedoverstijgend gebeuren. Zoals gezegd, kunnen kinderen die door het structurele verrijkingssaanbod niet voldoende uitgedaagd worden, participeren in een midden- of bovenbouwgroep, om samen met andere kinderen te werken aan een project dat vakoverstijgend is (de plusgroep). Dit kan een individueel project zijn, maar ook een gezamenlijk project. De kinderen krijgen de mogelijkheid hun eigen uitdaging na te streven. In deze groep worden opnieuw individuele doelen gesteld (gericht op aspecten die belemmerend zijn voor een volledig waarmaken van de begaafdheid). Deze doelen zijn terug te vinden in de indeling van Betts, G.T. & Neihart, M. **(bijlage 4)** De kinderen die tot deze groep behoren worden begeleid door een leerkracht (max. twee uur per week) en kunnen ook zonder deze begeleiding verder werken aan hun project.

Onderpresteerders

We maken onderscheid in intrinsieke en extrinsieke motivatie. Op extrinsieke informatie inspelen heeft alleen dan zin, wanneer de tendens tot onderpresteren in een vroeg stadium wordt onderkend. Het is dus van belang dat we de intrinsieke motivatie van het kind weten aan te spreken. Dat kan door drie dingen:

- Het kind nemen zoals het is. Zijn begaafdheid respecteren, deze erkennen en ernaar handelen. Dat betekent, van meet af aan een onderwijsaanbod doen, dat aansluit bij het kennisniveau.
- Autonomie herstellen. Het kind laten ervaren, dat keuzes mogelijk zijn; dat hij zelfverantwoordelijk is voor de keuzes die hij maakt. Vrijheid in gebondenheid, want de keuzes moeten binnen de eigen mogelijkheden liggen.
- Het kind gaat leren zijn eigen doelen te stellen. In het nastreven ervan wordt hij ondersteund. Beoordelingscriteria worden samen met de leerkracht vastgesteld en geëvalueerd.

Het kan zijn, dat alle goede bedoelingen geen effect hebben op het onderpresteren. In dat geval zal het volgende gebeuren:

- De beginsituatie op grond van kind- leerkracht en oudergegevens vaststellen
- Waar heeft het kind nog wel interesse. Daar stemmen we op af
- Het kind krijgt volop de gelegenheid daar aan te werken (halve dag); daarnaast wordt voorzichtig een verplichte opdracht gegeven. Daar worden duidelijk eisen aan gesteld en afspraken over gemaakt
- Langzaam worden de eisen opgeschroefd. Eventueel middels extrinsieke motivatie (beloningssysteem)
- Zo wordt geprobeerd de balans te benaderen tussen 'moetjes' en 'magjes'.
- Er wordt rekening gehouden met belemmerende factoren als: concentratie, perfectionisme, zelfstandigheid, faalangst.

3.7 Evaluatie

3.7.1 Evaluatie met ouders

De begeleidingsplannen worden geëvalueerd met de ouders. Dit gebeurt de eerste maal na 8 weken. Daarna kan dit gebeuren in een frequentie van 2 à 3 maal per jaar, tenzij er nog andere handelingsplannen lopen.

De volgende aspecten worden in de evaluatie meegenomen:

- Zijn er knelpunten of problemen opgetreden
- Blijven de resultaten op peil?
- Is de compacting voldoende gebleken
- Biedt de verrijkingstof voldoende uitdaging
- Hoe is de reactie van de leerling (welbevinden en betrokkenheid)
- Zijn de doelstellingen gehaald (weergeven in concreet gedrag)
- Zijn er aanpassingen nodig in het plan van aanpak

Na verloop van tijd kan besloten worden alsnog de oudervragenlijst (diagnose) in te vullen. Je maakt concreet zichtbaar of positief waarneembare effecten hebben plaatsgevonden.

3.7.2 Evaluatie met leerling

De leerkracht evalueert regelmatig met de leerling. Schriftelijk middels het contract en regelmatig door het invullen en het laten invullen van de welbevinden, betrokkenheid en competentielijst. Een logboek wordt aangelegd voor kinderen die werken in de plusgroep. Daarin worden persoonlijke streefdoelen geformuleerd en geëvalueerd. De wijze waarop deze worden nagestreefd wordt samen met de leerkracht geformuleerd.

3.7.3 Evaluatie op schoolniveau

Twee maal per jaar wordt in het bouwoverleg geëvalueerd of er aanpassingen moeten gebeuren. Aspecten die meegenomen moeten worden zijn:

- voorbeelden van good practice
- belemmeringen
- uitvoerbaarheid en gewenste ondersteuning
- voldoende rijk milieu
- doorgaande lijn

Bijlagen:

Bijlage 1: formulier: het verkennend gesprek

Bijlage 2; formulier: kenmerken ontwikkelingsvoorsprong in groep 1 t/m 3

Bijlage 3: Kenmerken van onderpresteerders

Bijlage 4: Profielen van hoogbegaafde leerlingen

Oudervragenlijst start schoolloopbaan

(bijlage 1)

Leerlinggegevens	
Naam:	Jongen/ meisje
Geboortedatum:	Peuterspeelzaal bezocht: ja / nee
Schooljaar:	VVE-traject gevolgd: ja / nee
Datum:	Kinderdagverblijf bezocht: keer per week
Gesprek met:	

*Kort vastleggen wat ouders vertellen. Wanneer er geen bijzonderheden zijn, dan aangeven met de letters: **g.b.** (geen bijzonderheden)*

Algemene ontwikkelingsaspecten Zijn er opvallende zaken te noemen m.b.t.:

- Zwangerschap
- Geboorte
- Peutertijd
- Gezondheid
- Eten en drinken
- Slapen
- Zindelijkheid

Motorische ontwikkeling Welke opvallende zaken wilt u noemen m.b.t.:

-Grofmotorische ontwikkeling (bewegen in babytijd, kruipen, leren lopen, steppen en fietsen, zichzelf aankleden en redzaam zijn):

-Fijnmotorische ontwikkeling (tekenen, kleuren, puzzelen, knoopjes vastmaken, gebruik van bestek, oog- handcoördinatie):

-Voorkeuren voor bepaalde spelactiviteiten (waar speelt hij/ zij graag mee):

Zintuiglijke ontwikkeling Zijn er bijzonderheden (geweest) m.b.t.:

-Ogen en gezichtsvermogen:

-Oren en het gehoor:

Cognitieve ontwikkeling Zijn er bijzonderheden te melden m.b.t.:

-De belangstelling van uw kind voor de dingen om zich heen (interesses):

-De manier en het gemak waarop uw kind de dingen leert:

-De mate waarop uw kind zich kan concentreren of met iets bezig kan zijn:

-De mate waarop uw kind zich dingen al of niet gemakkelijk kan herinneren; afspraken kan onthouden en uitvoeren (bijv. afspraken m.b.t. opruimen van speelgoed; de volgorde van aantrekken van kledingstukken, de kleuren benoemen, namen van familieleden kennen e.d.):

Spraak en taalontwikkeling Zijn er bij uw kind bijzonderheden m.b.t.:

-De spraak- taalontwikkeling (eerste woordjes: 10 à 12 mnd., twee-woordzinnen: 20 mnd.; zin met meerdere woorden: 30 mnd.; noteer indien mogelijk een formulering die ouders als 'knap' aandragen):

-Heeft uw kind altijd verstaanbaar gesproken? (kan iedereen hem of haar verstaan?)

-Kan uw kind goed onder woorden brengen wat hij/ zij bedoelt?

-Wat vindt u van de woordenschat van uw kind in vergelijking met leeftijdgenootjes?

-Welke taal wordt overwegend thuis gesproken (één taal; twee talen; dialect)

Komen er in uw familie lees- of spellingsproblemen voor? Zo ja: bij wie?

Naar welke televisieprogramma's kijkt uw kind graag?

Sociaal- emotionele ontwikkeling

Zijn er bijzonderheden te melden m.b.t.:

-Het karakter van uw kind (vriendelijk, rustig, opvliegend, angstig, moeilijk kind, beweeglijk, snel huilen):

-De omgang van uw kind binnen het gezin (met ouders, broers zussen):

-De omgang van uw kind met andere kinderen:

-De omgang met andere volwassenen dan u zelf:

-Heeft uw kind ergens angsten voor ontwikkeld:

-Heeft uw kind een speciale band met iemand:

-Waar is uw kind snel van onder de indruk of zelfs van streek?

Overige bijzonderheden

-Wat vindt u dat wij nog meer moeten weten?

Kenmerken ontwikkelingsvoorsprong in groep 1 t/ m 3

Naam:
Groep:
Groepsleerkracht:
Schooljaar:

Datum 1^e signalering:
Datum 2^e signalering:
Datum 3^e signalering:

Leeraspecten

Logisch denken			
Ruime woordenschat			
Adequaat woordgebruik			
Rijke fantasie			
Is verder met tellen			
Heeft sterk geheugen			
Is nieuwsgierig, stelt vragen			
Heeft scherp opmerkingsvermogen			

Zelfbeeldaspecten

Sterke concentratie			
Heeft zelfvertrouwen			
Heeft positief beeld eigen mogelijkheden			

Omgangaspecten

Is opgenomen in de groep			
Is empathisch			
Komt op voor zichzelf			

werkhoudingsaspecten

Is zelfstandig			
Is taakgericht			
Is een doorzetter			

- + = aanwezig
- = niet aanwezig
- +/- = twijfelachtig
- ? = onvoldoende zicht op

Kenmerken van onderpresteerders

Naam:

Groep:

Groepsleerkracht:

Schooljaar:

Datum 1^e signalering:Datum 2^e signalering:Datum 3^e signalering:

kenmerken	1	2	3
Begrijpt en onthoudt moeilijke informatie wanneer er wel interesse is			
Leest veel of verzamelt in vrije tijd op andere manieren informatie			
Presteert significant beter op mondelinge dan schriftelijke taken/toetsen			
Kent veel feiten, heeft grote algemene ontwikkeling			
Is creatief met levendige verbeelding			
Ontwikkelt thuis op eigen initiatief allerlei activiteiten			
Heeft brede belangstelling en vindt het leuk dingen te onderzoeken			
Is gevoelig			
Presteert op school redelijk tot slecht			
Maakt huiswerk niet af of slecht			
Is vaak ontevreden over eigen prestatie			
Heeft een hekel aan inprenten			
Vermijdt nieuwe leeractiviteiten uit angst te mislukken			
Heeft minderwaardigheidsgevoel, kan wantrouwend of onverschillig zijn			
Doet niet graag mee aan groepsactiviteiten; heeft het gevoel, dat niemand hem mag			
Zoekt vriendschap onder gelijkgestemden; is minder populair bij leeftijdgenootjes			
Doelen worden te hoog of te laag gekozen			
Is snel afgeleid en impulsief			
Staat afwijzend of onverschillig tegenover school			
Wil niet geholpen worden, wil zelfstandig zijn			
Voelt zich hulpeloos, neemt geen verantwoordelijkheid voor eigen daden (wijt mislukken aan anderen of aan de situatie)			
Verzet zich tegen autoriteit			

Profielen van hoogbegaafde leerlingen

	Gedragskenmerk	Begeleiding van school
Profiel 1 De succesvolle leerling	Perfectionisme Goede prestaties Zoekt bevestiging Vermijdt risico's Accepterend en conformerend afhankelijk	Versneld en verrijkt curriculum Ontwikkelen van persoonlijke interesses Compacten leerstof Contact met ontwikkelingsgelijken Ontwikkelen vaardigheden tot zelfstandig leren mentor
Profiel 2 De uitdagende leerling	Corrigeert de leerkracht Stelt regels ter discussie Is eerlijk en direct Grote stemmingswisselingen Inconsistente werkwijzen Slechte zelfcontrole Creatief Voorkeur voor activiteit en discussie Komt op voor eigen opvattingen competitief	Tolerant klimaat Bij passende leerkracht in een groep plaatsen Cognitieve en sociale vaardigheden trainen Directe en heldere communicatie met leerling Gevoelens toestaan Zelfwaardering opbouwen Mentor Gedrag besturen met contracten verdieping
Profiel 3 De onderduikende leerling	Ontkent begaafdheid Doet mee in programma's Vermijdt uitdaging Zoekt sociale acceptatie Wisselt in vriendschappen	Begaafdheid herkennen en adequaat opvangen Niet participeren in speciale activiteiten toestaan Sekse -rolmodellen geven (vooral meisjes)
Profiel 4 De dropout	Neemt onregelmatig deel aan onderwijs Maakt taken niet af Zoekt buitenschoolse uitdaging Verwaarloost zichzelf Isoleert zichzelf Creatief Bekritiseert zichzelf en anderen Werkt inconsistent Verstoort, reageert af Presteert gemiddeld of minder defensief	Diagnostisch onderzoek Groepstherapie Niet- traditionele studievaardigheden Verdieping Mentor Niet traditionele leerervaringen buiten de klas
Profiel 5 De leerling met leer- en/ of gedragsproblemen	Werkt inconsistent Presteert gemiddeld of minder Verstoort, reageert af	Plaatsing in programma voor begaafden Voorzien van benodigde bronnen Niet- traditionele leerervaringen Begin met onderzoek- en ontdekkingen Tijd met ontwikkelingsgelijken doorbrengen Individuele begeleiding
Profiel 6 De zelfstandige leerling	Goede sociale vaardigheden Werkt zelfstandig Ontwikkelt eigen doelen Doet mee Werkt zonder bevestiging Werkt enthousiast voor passies Creatief Komt op voor eigen opvattingen Neemt risico	Ontwikkelen van een lange-termijn plan voor studie Versneld en verrijkt curriculum Belemmeringen in tijd en plaats wegnemen Compacten leerstof Mentor Vervroegde toelating op vervolgopleiding